

Kaarle Pihlasto

Perinnehaastattelu, Salavaisten Härmälässä kesällä 2016

Haastattelija: Susanna Viljanen/Perinne framille -hanke/Museovirasto ja Pro Sinervo ry

Litterointi: Tiina Saaresranta/Velkuan Saaristotalo Sinervo –hanke/Pro Sinervo ry

Avainsanat:

Ensimmäinen yhteysalus; 2
Kansimiehenä yhteysaluksella; 3
Koulumatkoista; 1
Linja-auto liikenteestä; 3
Maidonkuljetuksesta; 5

Muista kulkuyhteyksistä; 2
Tavarankuljetuksesta meritse; 1
Veneellä liikkumisesta; 4
Yhteysaluksen merkityksestä saaristossa; 4

KP: Sillon ko oli kelirikkoaika, niin sillonhan vois joku vanhempi olla mukana kokemas jäitä. Kerranki oli semmonen, et kun mentti täältä kaut, nii ei päässy, ja sit mentti takakaut ja menttiin sinne Palvanmaan taane, see on syvempää vettä, nii see ei ollu jääs siältä, mut tää matalapuoli oli jääs. Ruokatunniks kerjetti koulu.

SV: Mut kotiin ei saanu jäädä?

KP: Nii ei mittä meininkikä ollu kotti jäärä. Ni ja sit ol kelirikkoaikan semmone, kun Munnimaast kävi ja sillo porukka, ni niil oli simmone vene, ku se ajoi tota maitoo sen kans nii siin oli semmone kuparivahvistus siin et sil vois piänes riittees ajaaki sil. Sit mentti sinne Palvan länsipuolel, siäl ol avovettä viimetteks, ja sit tämä toinen puoli rupes jo, kestäjän jää. Ja keväälhän viätiin sit joku soutupaatti, ei ollu näit lasikuitupaateika, nii määkin kerran vesikelkal jäätä pitkin tonne Mettelinpäähä, tonne Talosmere vasta tai sinne, ja sit souretti siältä, se väli ylitte. Siäl o virtasii semmosii salmii, mitkä aukee nopiammin kun sit taas tääl.

SV: No ei se kauhee äkkii käyny sit se koulumatka?

KP: Nii ei, ja olihan sit simmossi et jos ol kelirikkoaika ettei päässy mihinkä, nii sit oltiin Palvas kortteeris siäl jossa niis talois.

SV: Sattuk sitä ussei?

KP: Kyl sitä sit sillo ain vois olla – viikko, kaks ain syksyl ja keväl.

SV: No olik see lapsen mielest jännää, vai tuliks kotia ikävä?

KP: En mää tiärä, ei sunkka see sen kummosemppa ollu.

SV: Mites maidot kulki, sokerijuurikkaat?

KP: Sokerijuurikas, se vietiin laival, sillon ol sellanen kaljaasi, kantoi joku satatonnii. See lastattin tääl saaris sit, misä oli, rannast siihe ja sit viätiin tonne Naantaliin ja satamast taas otettiin, tyhjättiin.

SV: Kenen tämmönen kaljaasi oli?

KP: No sillo oli, sil Saarise Uunol, täl Mikkolan. Ja viimetteks sit Kustaviski ol simmone piänempi alus mikä kans ajoi täältä, mut aika pitkäl sil Uunon kaljaasil ajetti. Jopa tost Teersalost sillon viäl viätiin juurikkai laivan kans, sillon ihan kuuskymment luvun, ihan alkumetreil viäl.

SV: Kuskasko jokainen omat maitonsa meijeriin?

KP: Ei kun see oli just simmonen Salmisen Juhannes tost Munnimaast ko ajoi täältä maitoo, ja Velkuanmaast ajoi sit semmonen Alhola Viljami, niinku pikkuveneen kans Teersalo, ennen kun näit laivasysteemi. Talvel ne ajo hevosil. Kyl joskus sit vois, kyl see ol harvinaist, et kukka itte, no viätiinhän, määki ole viämäs ollu, ku ol kelirikkoaika nii tommosen potkukelkan kans. Et ol koko kylä kun viätiin maitoo, yks tonka vaan. Tai sit oli simmosii tehty, simmosii maironkeljetus kelkkoi oikei, misä ol et sai monta, ol pitkä simmone, see istuinosa et sai ussema tonka.

SV: No mimmonen prosessi se sitten oli et see yhteysalus saatiin?

KP: Niin, no siinhän men semmone porukka tonne Helsinkiin, ja kylmaar siin tais tääl Turun pääs kans olla sit joku tämmöne... Ja sit verottiin, et kun tulee kelirikkoaika, et kun vainajatkin joutuu olemaan tääl puuliitereis monta viikkoo, et täyty saara kuljetus, et saara hautuumaaha niitä. Et sillonhan se ajoi kaikki koululaisii ja kaikki niitä. Kun ei mittä lossei ollu nii se ajoi, ja asutust oli viäl tual Kettumaas ja Valjus ja Reksaares. Ja sillo ol isot lenkit, ja se ajoi niinku vuoropäivin, sil ol eri reittei, se ajoi Velkuanmaast ja sit taas tätä Salavaisten reitti.

SV: No mimmonen parannus se oli sit?

KP: No tottakai se sit ol aika helpotus kun sai tommoset pelaamaan, ja vähä paremmin, vaik ei see ensmäine paatti missä jäis paljon kulkenu, sehä ol iha susi syntyissään.

SV: Minkä niminen se oli?

KP: TVHM1, se oli semmone Tielaitokse.

SV: Olik se iso?

KP: Ei see ol, olik se joku 13 metri pitkä. Eihän siin mittä konei saanu kuljetettu ollenka, sehän oli ihan tommone vaan, matkustaji siin ol sit, kylmaar niit sentä muutama kymmene meni. Et kyllähän sillon kun niit maitokannui, kun niitähän tul sillo iha kymmenittäi niit tonkii, niin katos, kaik nee katonpäällystät ja kaik täynnä. Kuuskymment luvul tääl ei ollu juurika semmost talout, misä ei olis lehmä ollu. Ja sit sitä kans meijeri lähetetti kans.

SV: Muistak sää sitä ku se ensimmäine yhteysalus tuli?

KP: Noo tottakai, koo see oli ensmäinen koko Suomes, ettei ollu missä muhal ennen.

SV: No kuka tämmöse ajatuksen sit oli saanu?

KP: Noo kylmar ne tual kunnan, sit siäl. Sitä oliva ruvenu touhuma, et semmone kuljetussysteemi saatais. Ja nythän niit on sit jo aika monessaki paikas sen jälkee. Tämä ol ensmäine ja sit tul semmose Kristiina ja Pietari Braahe simmoset alukset tuli sit, ajoi muis, nois ruattalaisis ja muis pitäjis. Ja sit Velkua, vähä isompi laivoi, mut ei niissäkä mittä oike ajoneuvoi, jonku traktori siin etukannel jollan tappa sai kulkema mut ei oike mittä muuta. Tämä tuli olik se -58 tämä TVHM1.

SV: Sit ku aikasemmi oli reittiliikennet Kustavist Turkuun, niin jatkuik se sitte?

KP: Ei, kyl simmone o loppunu jo viiskymment luvul. Sit niit ol semmosii, niinku tääl Salavaisilki ol simmone yks liikemiäs ku ajoi semmose Ahtin kans, ajoi täält sit, se meni tost Merimasku salmest, otti Lempisaare ja näihi, mihi sit tarvitti, ni kiine ja ajoi sinne jokke, siihe Aurajokee, siihe, matalaks paikaks sanotti, siihe Kristiinakarun pääs o viäläki simmone, et siin o laiturikorkeus matalampi, nii siihe ajetti. Viätiin sit kaikennäköst maataloustuattei ja sit ko niil oli kaupat ko, nii sit sitä kauppatavara kans, sen kans toi tänne sit kauppa.

SV: Olik sit et ku tie tuli, nii loppu tää reittiliikenne?

KP: Eei, kyl see, se alkuperäne omistaja see kuali sit ja veli piti jonku aika sit viäl sitä Ahti, nii kyl see -70 luvulki viäl alus tais ajat. Mut sithän se tiästyste, mut kosk niit marketei rupes tulema ja kaikki tämmössi, eihän sit enää kukkan tommosii. Ku ennenvanhan tääl oli joka kyläs kaupat, meinaa niiku tommosii et sai jottai elintarvikkei, tommost kuivatavara. Ja sit tiätysti jos joku jotta liha nii sit tilaus, eihän sillon ku mittä kylmävehkei ollu ni simmost sit voinu muutaku niiko tilaamal. Ja sit ku see tule nii heti kävi kimppuun, ettei happane. Nii ja sit tämä ensimmäine omistaja mikä sen Ahtin teki nii se tota ol tämmönen teurastaja, see teurasti sit. Niinko täällä Salavaisil, siäl misä see on, semmone mikä sualaamoks sanotti, simmonenko siäl silakkaaki sualatti, siäl yläkerras ol niinko simmonen kauppa ja sit alakerras teurastetti. Ja sit viätiin ruhona tonne sit Turkuhu.

SV: No missäs vaihees sit bussit rupes kulkema et pääsi Teersalost?

KP: Kylhän nee sit kulkiva heti kun tiä tuli. Kylmar niit sentä meni, aamul ja päiväl ja illalki, en mää tiär. Mut tosa oli niinku Merimaskus, siäl oli ennen tiä tosa, nii sitä kaut linjurin kans mentti.

SV: Olik see nopeempaa kun laival täst?

KP: Niin, no, sillon sit viäl oli Särkänsalmelki lossit ja pelit. Et kylmaar se silti sit, ku ei se kerta suaraa ajanu, ku see otti sit kiine viäl satamii tosa matkan varrel nii se kesti. Mut Iskola ol see tosa Merimaskus semmonen paikka, nii siitä... Mut seki ol sillon ensalkuun simmone ku... täälläki Hunkkilan Inga ol jonkkus menos kaupunkii, ja totanoin, nii autos ol siäl lähtöpaikas viäl tilaa, mut sit se kuski sanos et siält matkalt tule lissä porukka, et ei ottanu kyytii ku ei ol tilanu. Nii sit see joutus yäpymän siäl, ja vast seuravan päivän pääs kaupunkii. Et ku ei ollu tilanu. Mut täst meiltä oli iha sama matka, vesimatka Teersalo ja sinne Iskola mist lähti see auto, vaik siäl ol sit pikkune maamatka. Kyl määki ole vähä monet kerrat sen Merimasku auton kans kaupunkii menny. Itte mentii sit veneel sinne, Matinlahti vai mikä, simmonen pohjukka mist sit mentii maihi ja siit sit joku kilometrin verran siihen mist lähti linikka. Ja sit Särkänsalmest mentti lossin kans yli see väli. Se oli Jalo [liikkennöitsijä], ja siäl oli nii mutkanen tiä, et linja-autossaki perävalot näkys ku niin pal kurvaili.

Sit -70 luvul autot yleisty, määki olen ajanu ajokortin -69, siit saakka auto ollu. Ei nee vanhempi väki sit oikke sit enä kortei ajanu, Hauka Heikki ajoi, see ol varmaa samaa aikaa ollu autkoulus ko minäki. Siin Satavas sai sit jo auton tänne yli. Vaik sit ol taas kyl simmone et ei ollu noit keulaporttipaikoi, nii et vaik oli laiva, nii ei ollu semmosii et olis maihi saanu. Nii sit tehtiin laitureitte viäree semmosii et saatiin klaffin ales. Niin kauan ku se Uunoki oli kipparin, nii kyl see oli aika vähäst, sillon mittä ajoneuvoliikkennet.

SV: No mites kaikki rakennustavara ja semmonen, otettiin se täält saarilt?

KP: Eii. Noo auto toi tonne, ja sit nostettiin hiipin kans ja sit taas tääl jonkkus peräkärriyn tai sit jos jonkkus tommoseen saaren misä ei ollu yhteysalusliikennet, nii sit jonkkus ponttoonil vois jo tualaki nosta tual Teersalos et semmosel viätti, proomul.

SV: No mimmost se kansimiähen tyä oli?

KP: Kylhän sillon ens alkuun esimerkiks, tual ol Rööläs ol myllyki nii sinnehän viätiin tota viljaa ja sit niit jauhoi, ja niit maksetti niit myllyntullei, ja sit sitä rahaliikkennet täytys hoitaa ja postinkuljetus, nii kylhän siin kaikkennäkösii. Yks semmone vanha luatsi, nii sil täytys ain postipankist käyrä viisataa markkaa hakemas. Ko sillo ol Rööläski, siäl ol kaks kauppaa ja kaks pankkii, mylly ja sit ol semmone sillifirma ko purkitti silli ja eihän siäl nyt ol oikeen mittä. Se on niin taantunu.

SV: Ajoik se sama yhteysalus sit ihan Röölään asti?

KP: Joo, täält mentiin sit Korvenmaa, Pakinainen, Ruotsalainen ja sit välil käytii Samsaareski. Kyl se kotisatama tääl sit oli, niin kauan kunnes nee sit erotettiin, et sit ku tul nämä, tuli tänne se Kivimo ja tonne Rymättylän päähä tul se Kaita.

SV: No mis vaihees kesäasukkaat on yleistyny, on ksiin mittä tekemist yhteysalusten kans?

KP: Kylhän niit sit on tullu ihan, aikasimmat on varmaan jo ihan -50 luvul tehty ja

SV: Nyt kun ajatellaan jälkeen päin, niin mikä merkitys on yhteysaluksilla ollut saariston muuttumisessa tai asuttuna pysymisessä?

KP: Kyl maar sitä on ollu, mut kymmene – kaksykymment vuot liian myöhän tuliva. Sit oli jo porukka häipässy ko, ja kyl maar se muutenki simmone o et eihän, tuata noi niin, kyl joku toimentulo täyty ol mil niil, ei kukaan elä tyhjäst kun tota on joku mikä tehrä et saa rahhoo et pysty elelemä.

SV: Mut onk semmost ollu et joku ois yhteysaluksel päässy, et mennään töihin Naantaliin tai Turkuun?

KP: No kyl niinki joku voi mut, mut kyl see pitkäs juaksus aika raskaks tule, semmosen kans mennä. Kylmar se mahrollist on ja nykysin ko saa näit tyäaikoi, voi liu'utta, et mene myöhemmin ja lähte... tai et sitä tyäaikaa voi, ettei see ol seittämäst neljään. Niin no käyhän niit joku tualt Velkuanmaastki kahren lossin takka, kyl seki hankala o, kyl siinäki aikaa kuluu. "Aika o rahaa", sano Valjun Markku kun kellonsa panttasi.

SV: Niin et missään vaihees ei ol ollu semmonen tavallinen asia et yhteysaluksel lähdetäis?

KP: Nii juu, kyl ei, no ennenvanha se olis ollu täysin mahroton, kun sillo ei ollu vuaroi ku muutama ja, mut kylmaar se nyy periaattees olis mahrollist jos fysiikka kestä. Mut kyl hankala o. Kun tulee syyspimiät ja ajat tual peuroitte joukos. Et kaik o niin suhteellista.

SV: Vieläks tääl ihmiset osaa liikkuu paateil?

KP: No kyl meikäläine ainaki ossa, mut ei nykysin kun ei, niil on nii naurettavat veneet nykysin. Et eihän nii ol ku tommossi peräveivarei vaa tommossi, suurimmal osal. Ja eihän, en määr tiär jos tual Velkuanmaaski mittä konet, mitä siäl veneel teke ko kerran auton kans pääse kulkema. Mut kyl se tääl sentä pakko o, kyl se hiuka huvittava o jos ei ol venettä.

SV: No mikä on näil vesil semmonen kaikken paras paatti?

KP: No kyl maar se tarttis sit olla vähän semmone et hiukan mittaa, ja et se merenkäynnin on hyvä, ettei kaikki präiski sinne silmil tai sisäl paatti. Kylmaar niit venei sit o niin monen näköst. Sit o simmone et jollei ol

sit kunno venet, nii sit täyty katto et kummone ilma o et sit lähte ku o hyvä keli. Se o aika pal tasasempi se vesi välil kans, et kun ei lähr myrskyl. Sillo käy piänempiki vene.

SV: Ennen vanhaan ei varmaan voinu oikein valita?

KP: Nii juu, sillohan kun viätiin täältäki tavaraa tonne, ei sillo mittä konei ollu, purjehtimal mentii, ja sit souretti jollei tuullu. Se ol kova leikki sillo. Lähret täält kaupunkii markkinoil, aamul kolme aikaa viimestäs täytys lähte, jos sekä riitti. Sit tiätyste ol hiano jos ol tuulikeli ja pystys niinku reijaman mut.

SV: Ja maito tartti saara joka päivä lähtemään?

KP: Kylmaar se joka toinen päivä silloinki viätiin, ei se joka päivä viäty.

SV: Et jossain sit saatiin pysymään se päivä?

KP: Nii, niitähän pirettiin kaivos ja misä millonkin tommoses. Kaivos meilläki tosa pirettin, simmosen kans lasketti, kun siäl on kylmä, niinku vetes tonka. Ja sithän niit tul semmosii allasjäähryttimi noihin taloihi mis on semmone jääkone mikä jährytti sen veden ja sit se kannu nostetti sinne. Nythän niit on tiätysti niit tankkei misä on niinku. Ei ol enää maitopaikoi muuta kun tosa toi Raita ja Henttulas. Aika paljon on menny huanommaks kun sillo oli joka talos tai torpaski nii. Ei juur niin piänt paikka ollu et ei ollu maito mitä mejeri lähetetti. Ja sillo joskus maailmashan sit voikin katos veivatti itte. Niinku määki olen monta kertta, ja sithän voita, voihan oli kova juttu sillo soran aikan, kun voita men tonne kaupunkiin, eihän nee ollu untakan nähny muutamat siäl voista, tääl veivattin itte.

SV: Ja siit sit tuli vähä rahaaki.

KP: Nimenomaan. Ja kylhän sit sillo, sillohan kaik kävi kaupaks. Ei mistän EU:st eikä mistän ulkomailt mittän tavara tullu. Soran jälkeenhän oli ihan mahrotont tämä mustapörssi ja kaik tämmöse. Sillohan oli kaik kortil, jos sul oli joku tuatantoelukka, sillo ol melke samanlainen ku nykysin on passit, et ku ol tual Kansanhuallon tiaros, et sul on sika, esimerkiks, ja saak sä kasvatta sitä. Ku täsäki sit täsä naapuris oli sit sika ja sit ko sitä ol myyty neljänneksi nii sit tota yhrest siast ol tullu viis neljännest, sit ne rupes ihmettelemä et kui iso sika se matoi ollakka!

SV: No kaiken kaikkiaan, silloin maalla täällä elettiin varmaan paremmin?

KP: No tottakai, ko eihän tääl ny ikä ruoka lopu, on perunii ja elukoi ja sit merest saa katos kalaa ja, tännehä nee sit tuliva hakema ruokaa kaupungist.

SV: Onks tost liikenteest viel jottain muistoo?

KP: Kylhän nee riutal on ajanu [yhteysaluksella], tosaki ajovat, en mää muist kuin mont maitokannuuki lens meren ku se, kannelt ku...